

„Pregnant in Lima: Female body, social stratification and urban space“

Předložená disertační práce Mgr. Martiny Příbylákové je na první pohled monumentální dílo, které čítá více než 800 normostran. Autorka práci sice opticky zeštíhlila využitím fontu 11 a hustého řádkování, nicméně i tak je prvotní dojem z práce impozantní, až dramatický. Je nepochybné, že autorka do práce vložila úctyhodné úsilí a velké množství času, jak v rovině výzkumné, tak v samotném sepsání disertace. Výslednému produktu předcházela 17ti-měsíční terénní výzkum v Limě, kde autorka prostřednictvím komparativní etnografie zkoumala široce pojatá témata reprodukčního procesu v hyper-stratifikované společnosti peruánského hlavního města. V prvních dvou kapitolách autorka velmi podrobně představuje historický a socio-ekonomický kontext Peru a Limy. Zde dokládá svou hlubokou znalost oblasti, kde výzkum prováděla, i odborné domácí i zahraniční literatury, se kterou pracuje. Je třeba vyzdvihnout, že autorka v průběhu svého výzkumu i psaní práce aktivně pracovala ve třech jazycích, což nebývá ve studentských ani doktorských projektech standardní.

Nicméně, zároveň je nutné konstatovat, že kvantita zde nutně neznamena kvalitu. Extrémní délka textu neprospívá, právě naopak. Navzdory hlubokým znalostem autorky, ponoření do tématu i snaze o přepečlivé zpracování (nebo právě proto?) je celkový výsledek koncepčně nesrozumitelný, formulačně těžkopádný, a tudíž analyticky a argumentačně málo přesvědčivý. Při pečlivém čtení postupně vyplývá na povrch, že délka textu není výsledkem hlubších analýz a rozvinutějších argumentů, ale zdvojených, někdy i ztrojených reformulací stejného argumentu. I když se autorka v průběhu celé práce opakovaně snaží o zpřesnění a cílaci svých argumentů, neustálé redundance textu ubližují, ubírají na důraznosti a obnažují neschopnost autorky důsledněji a účelněji zacílit na nejrelevantnější momenty a zjištění. Výrazně přísnější editace celého textu by práci jednoznačně prospěla. Text se utápí v kostrbatých formulacích, které autorka následně násilně dovysvětluje, na mnohých místech jsou za sebe pouze řazeny koncepty a termíny, které ve výsledku produkují spíše nekoherentní argument. Pro příklad tohoto často se opakujícího jevu, který považuji za dost podstatný problém celého textu, uvádím argument ze závěru (!) práce:

„Contrary to that, there are those often unwanted, unwelcomed and/or rejected, whose position as a rightful family member may be insecure, ambivalent or outright repudiated, and whose appearing („thrownness“) in/to the world occurs in adverse, insecure, often trauma-genic circumstances of abandonment, accompanied by disturbed emotions and even abortion (attempts). They are two completely different conditions of the making of human subjects and of subsequent generations, informing public health. Based on (historical) trauma- and epigenomic research, I argue that such ‘entry dispositives’, or initial person’s imprinting, coding, programming, wiring or inscription/ascription for the living in the world, is transmitted transgenerationally and further impacts the quality of life or respective people, their capacity to experience, to relate to themselves, to people and the world, including dealing with reproductive commitments and responsibility, and to create favorable or beneficial conditions, or not, to generate family and offspring (other human subjects).“ (313, tištěná verze).

Tento příklad, který se v různých obměnách objevuje opakovaně v celém textu, jsem si do posudku vybrala záměrně. Každé jedno slovo je zcela v pořádku, ve svém celku se ale jedná o zbytečné vršení pojmů, které ústí v až nekoherentní pasáž, a vybízí tak k otázce, zda by podobná vyjadřovací úroveň byla akceptovatelná v češtině a do jaké míry se stylistická těžkopádnost „schová“ za výběr angličtiny, kde působí přijatelněji (a zároveň jakoby odborněji). Zároveň tento příklad dobře ilustruje i další zásadní problémy předložené práce, a totiž rozmáchlé generalizace, nepodložené psychologizace a kategorizující soudy o různých tématech, prezentované ve zplošťujících a

polarizujících tvrzeních. Jako podobný příklad takto problematicky formulovaných tezí lze uvést autorčin úvodní argument, že „socioekonomicky rozdílné podmínky početí produkují psychofyzilogicky rozdílné lidské subjekty“ (9). Podstata tvrzení je sociologicky banální, výsledný argument je neudržitelně psychologizující a zevšeobecnující.

Navzdory své délce disertační práce Martiny Příbylakové paradoxně postrádá argumentační nuanci a komplexitu. Práce sice obsahuje impozantní množství empirického materiálu z důkladného terénního výzkumu a tudíž i téměř nepřeborné množství detailních informací z konkrétních situací, jejich představení v textu se ale děje převážně v deskriptivní rovině, což je obrovská škoda. Když autorka dochází ke shrnujícím závěrům, tyto mají neúměrně často právě podobu problematických generalizací o peruánské společnosti a kultuře (Peru a Lima jsou navíc bez jasného vysvětlení v práci používány synonymně a zaměnitelně), o ženách (a analogicky o mužích jako jednodolých binárních kategoriích) a o třídách (které v disertaci existují pouze dvě, vyšší a nižší). Občas bezobsažně bohužel působí i výběr vizuálního materiálu, u kterého někdy není jasné, k čemu v práci slouží (např. fotografie na str. 209 tištěné verze, kde jsou zobrazeny tři nemocniční komplexy, které mají údajně demonstrovat rozdílný přístup klinik se „slavnou“ či „špatnou“ reputací. Samotné fotografie exteriéru budov, pořízené autorkou, však nedemonstrují zhola nic. U jiných fotografií, zejména konkrétních osob, stažených z internetu, pak ve vzduchu visí otázka ošetření autorských práv).

Argumentační i vizuální rozmáchlost práce je podle mého názoru důsledkem teoretické a koncepční neukotvenosti práce. I když (až zbytečně) detailně pojatý formát obsahu dělá dojem, že práce má jasnou formu a strukturu, které rámuji celý text, není tomu tak. Práce je příliš široce rozkročená (což se projevuje už v samotném názvu práce i v abstraktu, který má za cíl představit čtyři obšírně formulované oblasti reprodukčních zkušeností peruánských žen). Z názvu i abstraktu disertace by čtenář/ka očekával/a, že práce bude primárně ukotvena ve feministické antropologii (a možná i feministické geografii) a v úvodních kapitolách autorka uceleně a kompetentně představí její koncepty a pojmosloví. To se však neděje, a například koncept *gender*, který je pro celý disertační projekt stěžejní, se neobjevuje ani v klíčových slovech disertace, ani v (údajně) teoretických kapitolách práce. Upřímně mi není jasné, jak autorka zamýšlela napsat přesvědčivou práci o 800 stranách zabývající se reprodukčním procesem a tělesností v patriarchální kultuře bez jakékoliv teoretizace konceptu *gender* a jeho explikaci jako analytické kategorie. Práce sice hovoří o „genderových dispozicích“, Kapitola 3 se dokonce jmenuje „Třída a *gender* početí“ (*Class and gender of conception*), nikde v práci ale není vysvětleno, s jakou definicí *genderu* autorka pracuje a co z toho pro její práci koncepčně a analyticky plyne (kapitola 3 se navíc dále věnuje pouze třídním rozdílům).

Tam, kde autorka termíny *gender*, *genderový* či *genderovaný* používá, je evidentní, že se jedná o deskriptivní synonymum pro ženy. Tomu odpovídá i velmi selektivní a neobhajitelně zastaralý výběr odborné literatury, na které autorka své teoreticko-koncepční argumenty o *genderu* navazuje (Badinter, Brownmiller, Douglas, Firestone, Irigaray, Jaggar, Rich a další). Tento výběr končí u druhé vlny feminismu a celkem logicky tak práci rámuje v esencialistickém paradigmatu, což naprosto neodpovídá teoretickým a koncepčním potřebám artikulovaným v ambicích disertace. Je to velká škoda, protože nasbíranému a v mnoha ohledech skvostnému empirickému materiálu, který se zabývá vztahem jedinců a struktur (těhotné ženy a patriarchát / medicínský diskurz), proměnou identit (maskulinita a těhotenství), vztahy (mezi partnery, mezi ženami, mezi těhotnými a personálem, atd), násilím, somatizací a embodimentem, přizpůsobením a rezistencí, by slušela adekvátní analytická komplexita. Jako poznámku pod čarou nemohu neokomentovat užití matoucího termínu „male pregnancy inclusion“, které má odkazovat k ne/přítomnosti mužů v těhotenství žen, nicméně svou formulací nechtěně a nejspíš nevědomě odkazuje k odborné literatuře o inkluzi těhotenství mužů a transosob. Také nemohu souhlasit s názorem, že existuje pouze „nepatrný (*slim*) výzkum o zapojení mužů v mateřském a reprodukčním zdraví“ (283-284). Tato oblast odborného zájmu a výzkumu je již dávno výrazně pokrytá, a to nejen v „asijských rozvojových zemích“, jak autorka uvádí.

Autorce se daří přesvědčivě vykreslit propast mezi „vyšší“ a „nižší“ třídou a její důsledky pro reprodukční proces a zkušenosti žen v daném kontextu, pro disertační práci psanou v roce 2022 mi to ale přijde málo. V práci se překvapivě například vůbec neobjevuje koncept intersekcionality

(Crenshaw), který by kategorická tvrzení a závěry autorky podrobil přísnější kritice a nutně vedl k jejich problematizaci. Zároveň by jí umožnil formulaci ambicióznějších analytických závěrů, které by šly za rámec identifikace „hyper-stratifikovaného kontextu“ (což samo o sobě není nic objevného), a k čemuž vynikající empirický podklad (autorkou provedené rozhovory, analýza medicínského diskurzu a etnografické pozorování) jednoznačně vybízí. Stejně překvapivé a vzhledem k tématu práce až nepochopitelné je absence konceptu reprodukční spravedlnosti (Luna a Luker, Morgan, Ross, Stacey) a analytické nevyužití konceptu stratifikované reprodukce (Ginsburg a Rapp, D. Roberts, Mamo a Alston-Stepnitz). Opět, oba tyto koncepty by do práce vnesly potřebnou teoretizaci, koncepční řád, účelnější zacílení tématu a hlubší analýzu (z dalších možných konceptů by se dal zmínit a doporučit i koncept punitivní gynekologie a porodnického násilí (Diaz-Tello).

Ve finále by se tak autorce jistě podařilo z obdivuhodného množství nasbíraného materiálu, které je svým rozsahem až výjimečné a nepochybně splňuje nároky disertačního výzkumu, efektivněji vybrousit ty nejrelevantnější a nejoriginálnější zjištění. Ve své současné podobě závěry práce stratifikační propast představují jako statickou a tím ji paradoxně analyticky prohlubují, i když z provedených rozhovorů a terénního pozorování jasně plyne, že identity a vztahy ve zkoumaném kontextu jsou daleko dynamičtější, složitější a hlavně mnohvrstevnatější, než druhá polovina disertace ukazuje.

Závěr: Práci doporučuji k obhajobě.

Mé otázky pro obhajobu jsou následující:

1. I po přečtení celé disertační práce mi stále není jasný *hlavní* argument, a tudíž ani hlavní závěr, práce. V průběhu práce i v jejím závěru se objevuje celá řada různě roztříštěných argumentů, od spíše banálních, po generalizující. Co tedy považujete za stručně a jasně formulovatelný hlavní, a originální, argument, který z vašeho výzkumu vzešel?
2. V práci několikrát opakujete argument, že hyper-stratifikace reprodukčního habitu v Peru/Limě podle vás vede k „dvěma rozdílným produkčním režimům,“ které konsekvence „produkují dva druhy lidských subjektů“ (313). Prosím o kritické zamýšlení nad tím, zda a jakým způsobem by využití intersekcionalní perspektivy ve výzkumu a následné analýze doplnilo, prohloubilo či zpochybnilo tento závěr. Odpověď mě zajímá jak v kontextu třídní stratifikace, tak v kontextu genderové stratifikace.
3. Název disertace odkazuje k „hyper-stratifikovanému“ hlavnímu městu Limě, text práce pak průběžně v celé své délce používá termíny Peru a Lima buď doplňkově vedle sebe nebo zaměnitelně jako synonyma, s argumentem, že „Peru představuje extrémní příklad sociálně, geograficky a rasově segregované společnosti“. Jakým způsobem jsou závěry vašeho výzkumu v hlavním městě vázány pouze na metropolitní oblast Limy a do jaké míry jsou vztahitelné i na další velká peruánská města a na rurální zbytek země? Jaké implikace má vaše odpověď na tuto otázku na argumenty a závěry vaší práce?